

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Rapport 2006:88

Tillsyn av daglig verksamhet enl. LSS i Borås stad

**Tillsyn av daglig
verksamhet enl. LSS i Borås stad**

Rapport 2006:88
ISSN 1403-168X
Rapportansvarig: Socialkonsulenterna Kerstin Smedberg, Yvonne Swerkersson och Birgitta
Thidell

Utgivare: Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Enhet: Socialenheten
Adress: 542 85 Mariestad
Telefon: 0501-60 50 00
Fax: 0501-60 53 73
Beställ från www.o.lst.se under rubriken Rapporter

Länsstyrelsens sammanfattning	2
1. Bakgrund	4
2. Syfte	4
3. Metod	4
3.1 Urval, informationsinsamling och enkät	4
3.2 Genomförande	5
4. Organisation	5
5. Mål och planer	6
5.1 Länsstyrelsens bedömningsgrunder	6
5.2 Mål.....	6
5.3 Planering och uppföljning	7
5.4 Länsstyrelsen kommentarer och bedömning	9
6. Innehåll i daglig verksamhet, personal	9
6.1 Länsstyrelsens bedömningsgrunder	9
6.2 Innehållet i den dagliga verksamheten	9
6.3 Personal och resurser	10
6.4 Länsstyrelsens kommentarer och bedömning	11
7. Individuell planering /uppföljning	11
7.1 Länsstyrelsen bedömningsgrunder	11
7.2 Individuell planering - beskrivning	12
7.3 Länsstyrelsens granskning av de individuella planeringarna	13
7.4 Länsstyrelsens kommentarer och bedömning	13
8. Brukarinflytande	14
8.1 Länsstyrelsens bedömningsgrunder	14
8.2 Brukarinflytande - beskrivning	14
8.3 Intervjuer med deltagare.....	15
8.4 Synpunkter från brukarorganisationer	15
8.5 Länsstyrelsens kommentarer och bedömning	16
9. Samarbetsformer och samarbete	16
9.1 Länsstyrelsens bedömningsgrunder	16
9.2 Intern samverkan	16
9.3 Extern samverkan	17
9.4 Länsstyrelsens kommentarer och bedömning	18
10. Kvalitetsarbete	18
10.1 Länsstyrelsens bedömningsgrunder	18
10.2 Kvalitetsarbete - beskrivning.....	18
10.3 Länsstyrelsens kommentarer och bedömning	19
11. Personalens kompetens, handledning, arbetsledning och fortbildning	20
11.1 Länsstyrelsens bedömningsgrunder	20
11.2 Utbildning.....	20
11.3 Handledning och arbetsledning	20
11.4 Fortbildning	21
11.5 Länsstyrelsens kommentarer/bedömning	21

Verksamhetstillsyn av daglig verksamhet för vuxna enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS i Borås kommun

Länsstyrelsens sammanfattning

Länsstyrelsen har genomfört verksamhetstillsyn av daglig verksamhet i Borås kommun med fokus på yngre vuxna personer. Länsstyrelsens bild av att unga funktionshindrade personer idag ställer nya krav på innehåll i daglig verksamhet har bekräftats. De ungas önskemål är i första hand ett ”riktigt arbete” eller en sysselsättning så likt ett vanligt arbete som möjligt.

Länsstyrelsen konstaterar att det i Borås kommun finns ett varierat utbud av daglig verksamhet och många utflyttade grupper, men det finns behov av ytterligare nya verksamheter. Länsstyrelsen anser att det är angeläget att nämnden ger förutsättningar för att utveckla och tillskapa nya arbetsplatser anpassade till enskildas individuella behov och önskemål.

Länsstyrelsen anser att det är positivt att de enskilda får möjlighet att pröva på och även få byta arbetsplats.

Länsstyrelsen konstaterar att det för verksamheten finns politiskt antagna mål och revidering av målen pågår. Det ansträngda ekonomiska läget har bidragit till att målen inte fullt ut har kunnat uppnås.

Länsstyrelsen konstaterar att situationen inom daglig verksamhet är ansträngd. Vissa grupper är för stora och det brister i personalbemanningen. En förtätning har skett i flera grupper utan att personalresurserna har utökats.

Länsstyrelsen bedömer att enhetscheferna är hårt belastade och vill särskilt lyfta fram enhetschefen för Spectra 4 som även är arbetsansaffare. Det är angeläget att nämnden ser över enhetschefernas arbetsområden.

Länsstyrelsen anser att det är en brist att endast 13 av 28 deltagare i de fyra besökta verksamheterna har en individuell planering. Länsstyrelsen anser vidare att det är en brist att de individuella planeringarna i stor utsträckning saknar beskrivning av individens arbetssituation.

Det är positivt enligt Länsstyrelsens bedömning att det pågår ett arbete med att vidareutveckla metoder för individuell planering.

Länsstyrelsen vill understryka vikten av att uppföljning sker av fattade beslut om daglig verksamhet. Dels för att säkerställa att individen får de insatser han har rätt till enligt beslut dels för att följa upp om behoven förändrats. Vidare anser Länsstyrelsen att det är en brist att insatsplanerna i vissa fall är otillräckliga eller saknas och att det förekommer att önskemål som finns i planerna inte tillgodoses av verksamheten

Länsstyrelsen konstaterar att det finns former för brukarinflytande vilket är positivt. De deltagare Länsstyrelsen intervjuade var mycket nöjda med sitt arbete.

Länsstyrelsen konstaterar att brukarorganisationerna uttrycker en oro för effekterna av besparingskraven i kommunen. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att nämnden tar brukarorganisationernas synpunkter på stort allvar.

Länsstyrelsen vill i detta sammanhang hänvisa till SOSFS 2006:11 där det tydligt framgår att ledningssystemet skall säkerställa att det finns rutiner för samarbete och samverkan.

Länsstyrelsen konstaterar att det finns skriftliga riktlinjer för hanteringen av klagomål, anmälan om personskada och anmälan om missförhållanden enligt 24 a § LSS. I klagomålshanteringen finns brister i återkoppling till verksamheterna vilket bör åtgärdas.

Länsstyrelsen anser att det är positivt att det i kommunen har skapats en grupp som arbetar med verksamhetsutveckling och kvalitetspolicy. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang hänvisa till SOSFS 2006:11 där det föreskrivs att nämnden skall inrätta ett ledningssystem för det systematiska kvalitetsarbetet för att kontinuerligt och långsiktigt utveckla och säkra verksamhetens kvalitet.

1. Bakgrund

Länsstyrelsen har beslutat att under åren 2006 och 2007 genomföra verksamhetstillsyn av daglig verksamhet enligt LSS i några kommuner/stadsdelar i länet.

2. Syfte

Syftet med tillsynen är att kartlägga och granska daglig verksamhet för personer som har beviljats insatser enligt 9 § punkt 10 LSS. Tillsynen har fokus på :

- kvalitet och innehåll,
- utbud och variation,
- den enskildes inflytande och delaktighet,
- individualisering,
- samverkan.

Länsstyrelsen har i tillsynen valt att inrikta sig på personer i ålder 18-30 år som ingår i LSS personkrets § 1 punkt 1 och 2. Tillsynen omfattar inte daglig verksamhet för personer med grav utvecklingsstörning.

3. Metod

3.1 Urval, informationsinsamling och enkät

Länsstyrelsen gjorde i november 2005 ett urval av 15 kommuner/stadsdelsnämnder i länet. Urvalskriterier var geografisk spridning, kommunstorlek samt kommuner som inte på senare tid varit föremål för Länsstyrelsens tillsyn av verksamhet enligt LSS.

För att inhämta synpunkter skickades i december 2005 ett brev till brukarorganisationerna HSO (Handikappföreningarnas Samarbetsorgan) Göteborg, FUB (Föreningen för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna), FA (Föreningen Autism), RBU (Rörelsehindrade barn och ungdomar), samt Hjärnkraft i de utvalda kommunerna.

Länsstyrelsen inbjöd därefter representanter för daglig verksamhet i kommunerna Kungälv, Uddevalla, Mariestad, stadsdelsnämnden Lärjedalen samt en representant för Göteborgs planerare till ett möte. Syftet var att få ta del av kommunernas erfarenheter av daglig verksamhet och diskutera aktuella frågeställningar.

I mars 2006 skickades en enkät till de 15 utvalda kommunerna med frågor om organisation, utbud, möjligheter till individualisering samt samverkan. Valet av kommuner/stadsdelar för fördjupad granskning, har gjorts med utgångspunkt från enkätsvaren.

3.2 Genomförande

Länsstyrelsen besökte den dagliga verksamheten i Borås den 15 och 16 maj 2006. Granskningen skedde genom:

- Intervju med verksamhetschef,
- gemensam intervju med enhetscheferna för Spectra 2 och Spectra 3,
- intervju med enhetschefen för Spectra 4,
- besök i verksamheterna; Företagsgruppen/Lokstallet, Serviceteamet, Bageriet och Knallefiket/shopen och intervjuer med personal från dessa verksamheter,
- intervjuer med minst en brukare från var och en av de besökta verksamheterna, totalt nio personer,
- granskning av skriftlig dokumentation avseende individuella planeringar.

Länsstyrelsen har även tagit del av skriftligt material, bl a om kommunens organisation, mål, riktlinjer och planer.

4. Organisation

Daglig verksamhet i Borås, Spectra, är organiserad under socialnämndens ”Samlad sysselsättning” som innefattar handikappomsorgen, socialpsykiatri, försörjningsstöd IFO samt introduktionscenter. För verksamheten finns en ansvarig verksamhetschef. Under verksamhetschefen finns fyra enhetschefer som ansvarar för var sina områden.

I Borås tillämpas köp- och säljmodellen. Insatsen daglig verksamhet söks av den enskilde hos LSS-handläggaren. Efter beslut skickas beställningen till Spectra som utför och organiserar verksamhet i egen eller extern regi efter sökandes intresse och behov. Daglig verksamhet har ca 350 deltagare och är indelad i fyra enheter med en enhetschef för varje enhet.

Spectra 1 har fyra olika verksamheter. Akvarellen för personer med stort omvårdnadsbehov, Dalknuten där personer med varierande funktionshinder har sin verksamhet, Hedagården där det finns flera grupper för personer med stora funktionshinder, samt Siggården.

Spectra 2, Östermalm som är den största arbetsplatsen inom daglig verksamhet i Borås har åtta grupper med olika verksamheter. Det finns flera grupper med aktiviteter för personer med stora funktionshinder. Det finns en halvdagsgrupp för lite äldre personer. Kontors- och pappersgruppen arbetar bl. a. med bildhantering. Serviceteamet arbetar med centralförrådet och levererar material till de olika enheterna inom daglig verksamhet. Det finns också två externt förlagda arbetsplatser, ”Bageriet” och ”Skog- och trädgårdsgruppen”. Deltagarna i dessa grupper arbetar relativt självständigt med stöd av personal. Totalt finns det ca 75 deltagare i grupperna och 25 personal.

Spectra 3 innehåller åtta enheter belägna i olika lokaler för personer med lindrig till måttlig utvecklingsstörning:

Knallefiket/shopen, Ljuspunkten (sortering av kläder från Emmaus), Kulturverkstaden, Viskaforsgruppen (snickeri- och fabriksarbete), Fontänen (verksamhet för personer med förvärvade hjärnskador), Grindstugan (för personer med autism), Hantverkshuset, Transportverksamheten.

Totalt finns i dessa verksamheter 87 deltagare och 24 personal.

Spectra 4 har två enheter, Ålgården och Ljungen där man arbetar med legoarbete. Sammanlagt är det 36 deltagare i dessa verksamheter. Till *Spectra 4* hör också sju företagsgrupper med en handledare och tre till elva deltagare på varje ställe. Bl a finns en grupp på golfbanan, ett bokkafé drivs på biblioteket och på Lokstallet arbetar en grupp med paketering av varor och städning. Sammanlagt är det 120 deltagare och 21 personal i företagsgrupperna.

Enhetschefen för *Spectra 4* är även arbetsanskaffare och arbetar med att finna externa arbetsplatser. En halvtidsanställd hjälper henne med det löpande arbetet. Tidigare hade arbetsterapeuterna hand om de externt placerade. Det finns för närvarande 54 personer som är individuellt externt placerade.

5. Mål och planer

5.1 Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Daglig verksamhet skall ha en plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp. Målen och de medel verksamheten har till sitt förfogande skall utgå från lagstiftningens intentioner och deltagarnas behov av en lämplig sysselsättning samt konkretiseras efter den typ av verksamhet det gäller. (5,6,7 och 9 p 10 LSS)

5.2 Mål

I kommunen finns politiskt antagna mål från 2003.

Övergripande mål:

- Att den enskilde får möjlighet att leva som andra,
- att erbjuda en daglig verksamhet som ger möjlighet till meningsfull sysselsättning, gemenskap, personlig utveckling och delaktighet i samhället.

Prioriterade mål:

- Målplanering för den enskilde,
- verksamhet i små enheter,
- kvalitetssäkring,
- engagerad och kunnig personal,
- ett resurscenter kopplat till de små enheterna.

Revidering av målen pågår och en enkät har gått ut till brukarna.

Det planerade resurscentrat med upplevelser, aktiviteter, träning och mötesplats m m för personer med stora funktionshinder och speciella behov har inte startat på grund av ansträngd ekonomi. Däremot har ett resursteam, bestående av arbetsterapi och sjukgymnastik tillkommit. Det finns inte någon öppen verksamhet förutom inom socialpsykiatri. Bristande resurser i kommunen har medfört att utökning av personal inte har kunnat ske.

Inom daglig verksamhet har förändring skett som innebär fler och mindre arbetsplatser. Det sker i kommunen ett arbete för att ge personal spetskompetens inom områdena autism, sent hjärnskadade och teckenkommunikation.

Enligt enhetscheferna är avståndet långt till politikerna.

Målplanering skall enligt verksamhetschefen finnas angående vilket innehåll som behöver utvecklas och hur det ska ske. Arbetet med att implementera målen i verksamheten har inte varit så konkret.

Alla personalgrupper i den dagliga verksamheten skriver verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser. I samband med att verksamhetsberättelsen skrivs på enheterna görs också en genomgång av verksamhetens mål. Personalen är delaktig i detta arbete. Av intervjuerna framgår att det på arbetsställena i stort sett finns en kännedom om de övergripande målen och det finns ”nedbrutna” mål för varje arbetsgrupp.

5.3 Planering och uppföljning

Det finns enligt verksamhetschefen god kännedom om kommande behov av daglig verksamhet. Samarbetet med gymnasiesärskolan fungerar bra. När eleverna går i årskurs 3 lämnar skolan besked om vilka elever som är aktuella för daglig verksamhet. Vid fyra tillfällen under åk 3 och 4 pryar eleverna inom daglig verksamhet.

När det gäller framtida planering för personer med hjärnskada i vuxen ålder är det svårt att känna till kommande behov.

I förvaltningen finns en ”platsbank” för daglig verksamhet enligt LSS. Målsättningen är att få till stånd en gemensam platsbank inom kommunen där arbetsmarknadsinsatser finns med.

Enligt verksamhetschefen har behovet av daglig verksamhet ökat. Det förekommer relativt ofta att verksamheten får kontakt med personer som tidigare inte varit kända och som inte gått i gymnasiesärskolan. Fler mindre verksamheter behövs, både interna och externa platser/grupper.

Även enhetschefen för Spectra 4/arbetsanskaffaren upplever ett ökat tryck på verksamheten. Exempelvis så kommer personer som tidigare kunde få lönebidragsanställning nu till daglig verksamhet. Enhetschefens uppfattning är att lönebidragsanställda borde få mer stöd och att denna fråga borde diskuteras med arbetsförmedlingen. Det förekommer även i större utsträckning nu än tidigare att personer som arbetar på Samhall blir aktuella inom daglig verksamhet. Ibland kan de få fortsätta i sitt tidigare arbete, men då i form av daglig verksamhet istället för lönearbete.

Verksamhetschefen ser tydligt att det kommer en ny generation som har andra krav och önskemål om innehållet i den dagliga verksamheten. Många unga deltagare vill arbeta med data, media och djur. Allra helst vill de ha ett "riktigt arbete". Cirka 90 % av arbetstagarnas önskemål kan enligt verksamhetschefen uppfyllas. Ibland får en person sitt andrahandsval och kan få stå på kö till det den helst önskar. Verksamhetschefen berättar att det finns möjlighet att "skräddarsy" platser och det finns också utrymme att köpa in tjänster i form av t ex friskvård eller musikkurser. Det finns en grupp omfattande cirka tio personer med beslut om daglig verksamhet som inte är i den dagliga verksamheten utan "flyter omkring". Det finns också några personer som har svårt att anpassa sig i verksamheten och byter från ställe till ställe.

Enhetscheferna anser att det skulle behövas grupper med andra inriktningar. Utbudet är för begränsat och fler verksamheter skulle behövas. Många unga har önskemål om att vara på huddagis och det skulle t ex kunna finnas verksamhet på 4H-gården och i ridhuset. Det skulle behövas små grupper med färre deltagare för de äldre och det saknas verksamhet för personer med speciella behov t ex. personer med högfungerande autism.

Av intervjuerna med enhetscheferna framgår vidare att planeringen är bristfällig och framförhållning saknas. Det behövs mer tid för planering och uppföljning. Mycket styrs av ekonomin och nya behov ska inrymmas i befintlig verksamhet. En viss utökning kommer dock att ske.

Fler deltagare idag jämfört med tidigare har personlig assistent. För närvarande är det 16 personer som har personlig assistent. Personliga assistenter i den dagliga verksamheten upplevs som både positivt och negativt. De ska vara den "förlängda armen" till arbetstagaren men finns med som personal i ett arbetslag som har andra arbetsuppgifter.

5.4 Länsstyrelsen kommentarer och bedömning

Länsstyrelsen konstaterar:

- att det finns politiskt antagna mål och att revidering av målen pågår,
- att det ansträngda ekonomiska läget har bidragit till att målen inte fullt ut har kunnat uppnås,
- att det i kommunen finns kännedom om de kommande behov som går att förutse.

Länsstyrelsen anser:

- att det är angeläget att nämnden fortsätter att arbeta för att målen konkretiseras och implementeras i verksamheterna,
- att det är angeläget att nämnden planerar för hur nuvarande och kommande behov av utökad och mer varierad daglig verksamhet ska kunna tillgodoses.

6. Innehåll i daglig verksamhet, personal

6.1 Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamhetens innehåll bör utformas utifrån kunskapen om personer med funktionshinders behov av meningsfull daglig verksamhet och inriktas mot att ge målgruppen ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. I verksamheten skall finnas den personal som behövs för att

Ett gott stöd och en god service och omvårdnad skall kunna ges.

(§ 6, LSS, § 9 p 10 LSS, SOSFS 2006:11)

6.2 Innehållet i den dagliga verksamheten

De tre huvudinriktningarna inom daglig verksamhet är;

1. *”Aktivitet/upplevelse”* för de personer som behöver mycket hjälp i sin vardag.

2. *”Arbetslinjen”* där deltagarna relativt självständigt ska kunna klara in-tränade arbetsuppgifter med stöd av handledare.

3. *”Företagsplacering”* för de deltagare som i stort sett klarar ett vanligt arbete, men som är i behov av viss handledning

De flesta arbetsplatserna ligger i Borås tätort.

På några av arbetsplatserna finns både deltagare med beslut om daglig verksamhet enligt LSS och deltagare med psykiska funktionshinder som har beslut enligt SoL.

Enligt verksamhetschefen har daglig verksamhet öppet alla vardagar 7.30 – 16.30. Av intervjuerna med personalen framgår dock att öppettiderna varierar mellan 7 timmar per dag upp till 8,5 timmar per dag. I en av de besökta verksamheterna slutar deltagarna 13.30 på fredagar. Daglig verksamhet stänger inte under sommaren, men deltagarna ska ha fyra veckors semester. Det finns möjlighet att ordna sysselsättning på annat ställe vid behov. Externt placerade deltagare följer som regel företagets arbetstider. Deltagarna kan arbeta heltid eller deltid. Personer som är äldre än 65 år har möjlighet att fortsätta med daglig verksamhet.

Det är enligt enhetscheferna vanligt att personer byter arbetsplats. Möjlighet finns att göra pryo på annat ställe, att komma till en utslussad verksamhet och i vissa fall till en företagsgrupp. Det kan dock enligt enhetschefen för Spectra 4/arbetsanskaffaren vara svårt att hitta platser på företag. Företagen har inte alltid möjlighet att avsätta personal för att stötta individen.

Enhetscheferna kan se vissa skillnader mellan kvinnor och män beträffande önskemål om daglig verksamhet. I Skog- och trädgårdsgruppen deltar t ex bara män.

När det gäller att uppmärksamma förekomsten av missbruk och våld mot kvinnor så uppger verksamhetschefen att daglig verksamhet i Borås varit förskonad från dessa problem. Enhetscheferna säger att de allmänt känner till förekomsten av problemen. Det har förekommit enstaka ärenden med våld mot kvinnor och även missbruk.

6.3 Personal och resurser

Hittills har inte någon deltagare nekats verksamhet, men gränsen är enligt enhetscheferna snart nådd. Grupperna är stora och det brister i personaltäthet. Viss utökning kommer dock att ske genom att två nya grupper med tre nya handledare ska starta.

Enhetscheferna för Spectra 2 och 3 uppger att de tvingas prioritera för att hinna med vägledning av personalen. De skulle gärna vilja vara mer på de olika arbetsplatserna. Enhetschefen för Spectra 3 besöker arbetsplatserna varannan till var tredje vecka. Enhetschefen för Spectra 4 besöker arbetsplatserna varje vecka. Om något inträffar och hennes stöd behövs gör hon tätare besök. Hon ringer eller besöker varje månad de kontaktpersoner som finns på företagen. Enhetschefen för Spectra 4 vill i sin uppgift som arbetsanskaffare gärna arbeta mer med att utvidga verksamheten för att kunna slussa ut deltagare i nya företag. Arbetsbelastningen är dock stor och tiden räcker inte till.

Personalen i Bageriet säger att vissa deltagare kräver mycket hjälp. Det har på grund av personalbrist inte funnits utrymme att ge bra instruktioner till deltagarna. ”Verksamheten har utvecklats och blivit allt för stor och för produktionsinriktad.” På Lokstallet framkommer att med nuvarande resurser finns det inte möjlighet att erbjuda fler deltagare verksamhet. Den intervjuade i personalgruppen vid Knallefiket/shopen säger att verksamheten i den gruppen fungerar för att personalen arbetar så bra tillsammans och trivs ihop.

Det är låg omsättning på personal inom daglig verksamhet. Enhetscheferna anser att de har bra personal, men de skulle vilja öka ”bredden” i form av annan kompetens.

6.4 Länsstyrelsens kommentarer och bedömning

Länsstyrelsen konstaterar att det finns ett varierat utbud av daglig verksamhet och många utflyttade grupper men det finns behov av ytterligare nya verksamheter. Länsstyrelsen anser att det är angeläget att nämnden ger förutsättningar för att utveckla och tillskapa nya arbetsplatser anpassade till enskildas individuella behov och önskemål.

Länsstyrelsen anser att det är positivt att de enskilda får möjlighet att pröva på och även få byta arbetsplats.

Länsstyrelsen konstaterar att situationen inom daglig verksamhet är ansträngd. Vissa grupper är för stora och det brister i personalbemanningen. En förtätning har skett i flera grupper utan att personalresurserna har ökat.

Länsstyrelsen bedömer att enhetscheferna är hårt belastade och vill särskilt lyfta fram enhetschefen för Spectra 4 som även är arbetsanskaffare. Det är angeläget att nämnden ser över enhetschefernas arbetsområden.

Länsstyrelsen anser att verksamheten i större utsträckning bör uppmärksamma frågor om mäns våld mot kvinnor och eventuell förekomst av missbruk.

7. Individuell planering /uppföljning

7.1 Länsstyrelsen bedömningsgrunder

De insatser personer med funktionshinder får inom ramen för verksamheten skall planeras och systematiskt följas upp. En individuell planering bör upprättas där det framgår vilka insatser som utgår samt målet för dessa.

(7 och 10 §§ LSS, SOSFS 2002:9 (S))

7.2 Individuell planering - beskrivning

Enligt verksamhetschefen skall individuell planering ske för varje person en gång per år ”Min Plan” används som modell. Den enskilde, god man och ev. anhöriga deltar. Det är inte alltid som de personer som bor i eget boende vill vara med vid individuell planering.

Enligt enhetscheferna pågår arbete med att revidera innehållet i den individuella planeringen ”Min Plan”. Personalen har fått kontinuerlig utbildning om nuvarande ”Min Plan” och de kommer att få information om revideringen.

Boendet har ansvaret för att kalla till individuell planering När den enskilde bor hemma är det den dagliga verksamheten som kallar. Det varierar vilka som deltar vid mötet. Exempel på deltagare är; den enskilde själv, föräldrar när individen bor i föräldrahemmet, personal, föreståndare i gruppboende, god man och arbetsansvarig. Om den enskilde inte är med har man ibland en planering med honom/henne innan mötet.

Enligt enhetschefen för Spectra 4 vill de personer som har extern daglig verksamhet i regel inte ha individuell planering enligt ”Min Plan”. I stället sker ett utvecklingssamtal kring hur personen trivs, vad som är aktuellt framöver, information lämnas om FUB etc. Anteckningar från mötet sätts in i en pärm. Varje person med extern daglig verksamhet har ett ”kontrakt”.

Två personalgrupper uppger att den dagliga verksamheten ofta får påminna boendet för att individuell planering skall bli gjord. Det händer att boendepersonalen glömmar att skriva protokoll. En personalgrupp anser att samarbetet med boendet fungerar utmärkt.

På Knallefiket /shopen får den enskilde innan planeringen görs se igenom mallen och ha synpunkter på vad som skall tas upp. Genomgång av planen sker efter planeringstillfället men den enskilde skriver inte under. Ibland görs en separat överenskommelse t ex om att passa tider och denna överenskommelse skrivs i regel under av den enskilde. I servicegruppen tas hänsyn till om den enskilde inte vill att boendet skall vara med. Alla rubriker i ”Min Plan” används inte. Den enskilde får läsa planen, men någon underskrift sker inte. Vid Lokstallet följs upplägget i ”Min Plan”. Planen skrivs ut i jagform och planen läses upp och godkänns av den enskilde. Underskrift sker inte. Vid Bageriet tillfrågas den enskilde vilka han/hon vill skall delta. ”Min Plan” används som grund. Handledaren skriver under planen och den enskilde får en kopia. Enhetschefen ansvarar för att uppföljning sker.

7.3 Länsstyrelsens granskning av de individuella planeringarna

Individuell planering fanns för 13 av totalt 28 deltagare i de fyra verksamheter som Länsstyrelsen besökte. För ytterligare ett antal personer fanns t.ex. kortfattad årssammanställning eller annat skriftligt material som inte kunde bedömas som individuell planering. En person hade tackat nej till individuell planering och för ett par nya deltagare hade planering ännu inte gjorts.

I så gott som samtliga av de 13 granskade individuella planeringarna framgick den enskildes önskemål och vilka som deltagit vid planeringstillfället. I några planer angavs endast förnamn på de personer som deltagit och tjänstemännens funktion saknades i några planer. I sju av planerna framgick vem som ansvarar för beslutade åtgärder. Datum för uppföljning fanns endast i två planer. Inte i något fall hade den enskilde skrivit under planeringen.

Den enskildes arbetssituation var överlag knapphändigt eller inte alls beskriven. Konkreta mål saknades i flera planer.

7.4 Länsstyrelsens kommentarer och bedömning

Individuell planering bör enligt Länsstyrelsen utgöra grunden för arbetet inom verksamhet enligt LSS. Den är en förutsättning för att utveckla innehållet och säkerställa kvalitén i de insatser som ges till den enskilde.

Länsstyrelsen anser att det är en brist att endast 13 av 28 deltagare i de fyra besökta verksamheterna har en individuell planering.

Länsstyrelsen anser vidare att det är en brist att de individuella planeringarna i stor utsträckning saknar beskrivning av individens arbetssituation, vad som fungerar bra, mindre bra, vad som kan förbättras samt konkreta mål och tillvägagångssätt för att målen skall uppnås.

Av den individuella planeringen bör framgå datum för mötet, för- och efternamn samt funktion på de personer som deltagit, den enskildes önskemål, vem som ansvarar för genomförandet av beslut samt datum för uppföljning. Planeringen bör vara underskriven av den enskilde/företrädaren och denne bör få en kopia av planen. Länsstyrelsen har i sin granskning funnit brister på flera av dessa punkter.

Den individuella planeringen kan enligt Länsstyrelsens uppfattning vara utformad på olika sätt beroende på individens önskemål och behov. För personer med extern daglig verksamhet kan det t ex vara relevant att planeringen sker i form av utvecklingssamtal kring arbetssituationen. För andra kan det vara viktigt att ta upp flera livsområden såsom hälsa, fritid, familj etc. och/eller att bjuda in företrädare för andra vårdgivare/myndigheter.

Länsstyrelsen anser att det är positivt att det pågår ett arbete med att om-
arbeta ”Min Plan”. Länsstyrelsen anser att det finns en risk att planen kan
upplevas som integritetskränkande av den enskilde och/eller att den berör
områden som inte är aktuella för honom eller henne. Vissa frågors karaktär
ställer stora krav på erfarenhet, empati och lyhördhet hos frågeställaren.
Länsstyrelsen förutsätter att ”Min Plan” inte används som ett frågeformulär
där samtliga frågor skall besvaras.

I inledningen till ”Min Plan” under rubriken Habiliteringssamtal anges att
”med hänsyn till den enskildes integritet är det viktigt att vissa frågor be-
handlas enbart i respektive verksamhet” Länsstyrelsen instämmer i detta och
anser att det *inte* är en självklarhet att boende och daglig verksamhet alltid
skall upprätta en gemensam planering.

Länsstyrelsen vill understryka vikten av att uppföljning sker av fattade
beslut om daglig verksamhet. Dels för att säkerställa att individen får de
insatser han har rätt till enligt beslut dels för att följa upp om behoven för-
ändrats.

8. Brukarinflytande

8.1 Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med funktionshinderns egna val och prioriteringar skall vara utgångspunkten för alla
insatser som riktas till den enskilde. Det innebär att verksamheten bör finna former för
inflytande för deltagarna i verksamheten.
(6 och 15 §§ LSS, SOSFS 2002: 9 (S))

8.2 Brukarinflytande - beskrivning

Det finns ett brukarråd som sammanträder fyra gånger/år och där verksam-
hetsansvarig deltar. Tidigare har det funnits en anhöriggrupp vilket man ska
försöka få till stånd igen. Enhetschefen för Spectra 4 har mycket kontakt
med FUB och även med RBU. De övriga enhetscheferna har ingen direkt
kontakt med brukarorganisationerna utan lyfter aktuella frågor till verksam-
hetschefen som är med i olika övergripande grupper.

Det har nyligen bildats en dagcenterförening för brukarna (39 medlemmar).
FUB deltar och förvaltningen har köpt in en tjänst från vuxenskolan för att
samordna arbetet. Dagcenterföreningen har möte en gång/månad och
brukarna kan där ta upp det som känns viktigt. Föreningen har gjort en
skrivelse till nämnden angående högre habiliteringsersättning och de har
även bjudit in politikerna till ett möte.

En enkät har sänts till samtliga brukare om vad de tycker om sitt arbete. Enkäten är ännu inte utvärderad. Enhetscheferna har inte varit med om utformningen av enkäten, men arbetet har skett i samverkan med verksamhetschefen. Tanken är att enkäten ska användas kontinuerligt och även för andra verksamheter som t ex boendet. Genom den individuella planeringen kan arbetstagaren framföra önskemål och vad de tycker om sitt arbete. Även på de regelbundna arbetsträffarna kan personalen fånga upp arbetstagarnas synpunkter på arbetsplatsen.

8.3 Intervjuer med deltagare

Vid besöken på de fyra arbetsplatserna har intervjuer genomförts med totalt nio deltagare varav fyra var män. Samtliga trivs bra med sitt arbete men en vill byta arbetsplats då det är ”för mycket stå och gå” och denna person vill även ha kortare arbetsdagar. Övriga deltagare tycker att arbetstiderna är bra. Arbetstiderna varierar något, deltagarna börjar mellan 8.00-8.30 och slutar mellan 14.30-16.00. De flesta upplever arbetsuppgifterna som bra och varierande och vill inte ändra på något. I en arbetsgrupp fanns önskemål om fler yngre arbetstagare för att kunna ha mer gemensamt. Om det uppstår problem så talar deltagarna direkt med personalen/arbetsledaren.

8.4 Synpunkter från brukarorganisationer

FUB Borås skriver i sitt svar till Länsstyrelsen att daglig verksamhet i Borås under de senaste verksamhetsåren varit utsatta för stora besparingskrav. FUB uppger att kommunens i sina budgetkommentarer anger att organisationen ”slimmats” och att varje handledare idag har ansvaret för betydligt fler deltagare. FUB anser att stora grupper och lite personal direkt påverkar kvalitet och innehåll i verksamheten. Daglig verksamhet uppfattas idag av många som ren förvaring där individens behov och önskemål är väldigt svårt att tillgodose och något som kommer i andra hand enligt FUB Borås.

Populära verksamheter som FUB anser fungerar bra har inga möjligheter till utökning och det gör att inga nya deltagare kan få komma dit. Medlemmar i FUB har ofta synpunkter på verksamheten beträffande stimulans, meningsfullhet och individuell satsning. FUB uppger att kommunikation och information är områden som många upplever som bristfälliga. Kunskap och kompetens saknas för att möta personer med särskilda behov. Individen och behoven är inte längre i fokus utan ekonomiska resurser styr. Genom att sätta samman grupper utan att ta hänsyn till de individuella behoven och funktionshindren har man i många grupper skapat en ohållbar arbetsituation både för deltagarna och personalen. Det finns ingen framförhållning att möta framtida behov.

Föreningen Hjärnkraft uppger i sitt svar att Fontänen, den dagliga verksamheten för personer med förvärvade hjärnskador i Borås, är en positiv verksamhet. Det finns en grupp bestående av representanter från brukarorganisationer och tjänstemän som arbetar med kvalitetssäkring vilket Hjärnkraft anser är värdefullt.

HSO skriver i sitt yttrande att de inte uttalar sig om någon särskild kommun/stadsdel, men att de generellt anser att daglig verksamhet som erbjuds yngre personer dåligt stämmer överens med den utbildning individen fått på t ex yrkesskolan. En person som fått verkstadsutbildning kan erbjudas daglig verksamhet inom ett annat område. HSO har fått signaler från vissa brukare att kompetensen ibland sviktar hos personalen t ex kan det saknas teckenspråkskunnig personal för brukare som är teckenspråkskunniga eller har tecken som stöd i sin kommunikation. HSO och dess medlemsföreningar menar att de dagliga verksamheterna generellt inte har en helhetssyn på LSS-insatserna. Vidare anser HSO att gode män och boendet informeras dåligt om förändringar i den dagliga verksamheten. Som positivt tar HSO upp den stolthet som brukarna har över sin verksamhet samt att personalen ofta är ambitiös och ”brinner” för den sysselsättning verksamheten har.

8.5 Länsstyrelsens kommentarer och bedömning

Länsstyrelsen konstaterar att det finns former för brukarinflytande vilket är positivt. De deltagare Länsstyrelsen intervjuade var mycket nöjda med sitt arbete.

Länsstyrelsen konstaterar att brukarorganisationerna uttrycker en oro för effekterna av besparingskraven i kommunen. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att nämnden tar brukarorganisationernas synpunkter på stort allvar.

9. Samarbetsformer och samarbete

9.1 Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för daglig verksamhet skall ha inriktningen att samarbeta såväl internt i kommunen som med andra myndigheter och som ligger i linje med verksamhetens uppdrag.
(15 § punkt 7 LSS, SOSFS 2006:11)

9.2 Intern samverkan

Det är enligt verksamhetschefen inte så mycket samverkan mellan personal inom daglig verksamhet och personal i boendet. Enhetscheferna för Spectra 2 och 3 anser dock att samarbetet med boendet fungerar bra.

Enhetscheferna för Spectra 2 och 3 anser att LSS-handläggarnas uppföljning och insatsplan är bristfällig. Detta är ett problem, eftersom insatsplanen är underlag för den information verksamheten behöver. I planen kan finnas önskemål som verksamheten inte kan tillgodose. Enhetscheferna har inte mycket kontakt med handläggarna. Oftast tar LSS-handläggarna kontakt via telefon och informerar kring individen och de träffar sällan enhetscheferna. Enhetschefen för Spectra 4 uppger att det inte finns någon plan från LSS-handläggaren men det förekommer att handläggaren är med vid uppföljningssamtal. LSS-handläggarna hinner inte med att göra uppföljning varje år. Vid önskemål om t ex kontaktperson så hänvisas den enskilde till LSS-handläggaren.

Personalen på Servicegruppen och Knallefiket/shopen kontaktar vid behov sjukgymnast och arbetsterapeut som tillhör en annan organisation i kommunen. Personalen i Servicegruppen har i övrigt samverkan med boendepersonal och LSS-handläggare. Personalen på Knallefiket/shopen har ofta kontakter med personalen på gruppboendena. Personalen på Bageriet har viss samverkan med psykiatriboendet, men inte med gruppboendepersonal.

9.3 Extern samverkan

Enligt verksamhetschefen så finns det en lokal samverkansgrupp där kommunen, försäkringskassan och arbetsförmedlingen m fl ingår. Det finns också ett nätverk för unga handikappade under 30 år. Samarbetets klimatet är positivt. Samverkan med myndigheter sker främst med försäkringskassan och arbetsförmedlingen. Kontakten med brukarorganisationer sker genom ett brukarråd som träffas fyra gånger per år.

Enhetscheferna för Spectra 2 och 3 uppger att samarbetet med skola, resursteam och vuxenhabilitering fungerar bra. De har visst samarbete med försäkringskassan och inget med arbetsförmedlingen. Det förekommer inte någon kontakt med brukarorganisationerna på enhetsnivå. Verksamhetschefen är med i olika övergripande grupper och enhetscheferna kan lyfta frågor till honom om något är aktuellt. Enhetschefen för Spectra 4 har samverkan med syokonsulenten på skolan, men inte med arbetsförmedlingen. Det förekommer att hon har kontakt med försäkringskassan för information. Hon har mycket kontakter med FUB, Vuxenskolan och RBU.

Personalen på Bageriet uppger att de utifrån enskilda individer har kontakter med Vuxenskolan. Samverkan med brukar-/ frivilligorganisationer förekommer inte på någon arbetsplats, utom på Lokstallet där man har viss kontakt p g a att tre deltagare är aktiva i FUB.

9.4 Länsstyrelsens kommentarer och bedömning

Länsstyrelsen konstaterar att det finns brister i samverkan mellan boende och daglig verksamhet både på strukturell och individuell nivå. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang understryka att samverkan mellan enheterna på *individuell* nivå förutsätter att det sker i samråd med enskilda och deras företrädare.

Länsstyrelsen anser att det är en allvarlig brist att LSS-handläggarna inte följer upp sina beslut. Vidare anser Länsstyrelsen att det är en brist att insatsplanerna i vissa fall är otillräckliga eller saknas och att det förekommer att önskemål som finns i planerna inte tillgodoses av verksamheten

Länsstyrelsen vill i detta sammanhang hänvisa till SOSFS 2006:11 där det tydligt framgår att ledningssystemet skall säkerställa att det finns rutiner för samarbete och samverkan.

10. Kvalitetsarbete

10.1 Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Den dagliga verksamheten bör ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. Arbetet bör omfatta för verksamheten relevanta områden och kvaliteten i verksamheten bör fortlöpande förbättras i linje med lagstiftningens intentioner. Verksamheten bör vidare ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål och ska ha riktlinjer för personskada och anmälan om missförhållanden. (24 a § LSS, SOSFS 1996:17, SOSFS 2006:11)

10.2 Kvalitetsarbete - beskrivning

Verksamhetschefen uppger att arbetet med verksamhetsutveckling och kvalitetspolicy har påbörjats. Syftet är att en grupp ska arbeta med hur innehållet i den dagliga verksamheten kan utvecklas.

Enhetscheferna för Spectra 2 och 3 anser att det skulle behövas mer metodutveckling, men det hinner de inte med. Personalen skulle behöva mer stöd av enhetscheferna när det gäller hur man ska jobba vidare.

Flera av de intervjuade i personalgruppen uppger att de deltar i utvecklingsarbetet. ”Inom ramarna finns möjlighet att hitta nya arbetsuppgifter och utveckla” säger någon. En annan säger att ”personalgruppen bestämmer innehållet helt och hållet och blandar inte in enhetschefen” och ”önskemål kan framföras till enhetschefen, men det är inte alltid som personalen får gehör”.

Det finns enligt verksamhetschefen skriftliga riktlinjer för hur man hanterar klagomål, anmälan om personskada och anmälan om missförhållanden enligt 24 a § LSS.

Enhetscheferna för Spectra 2 och 3 uppger att det finns en informationsskrift gällande klagomål, men den har inte distribuerats till alla deltagare, eftersom det kan ge fel signaler. Rutiner finns men det saknas återkoppling till enhetschefer och personal. Enhetschefen för Spectra 4 känner inte till om information finns om klagomålshandtering. Hon har fått ett klagomål under den tid hon varit chef.

Personalen säger att de vid klagomål diskuterar med deltagaren för att försöka reda ut klagomålen. Allvarigare klagomål tas upp med enhetschefen. Personalen på Lokstallet har fått information om klagomålshandteringen. Personalen i Servicegruppen och Knallefiket/shopen känner inte till om det finns rutiner för klagomålshandtering. På Bageriet känner personalen inte till klagomålsrutinerna, men vet att de ska finnas.

Det finns enligt enhetscheferna rutiner för anmälan om missförhållanden enligt § 24 a LSS, och anmälan om personskada i LSS-verksamhet. All personal känner till rutinerna som finns i pärmar. Månadsrapportering skickas till MAS (medicinskt ansvarig sjuksköterska) och MAR (medicinskt ansvarig rehabilitering).

Samtliga intervjuade i personalgruppen uppger att de känner till rutinerna för anmälan om personskada och anmälan om missförhållanden enligt 24a § LSS.

10.3 Länsstyrelsens kommentarer och bedömning

Länsstyrelsen konstaterar att det finns skriftliga riktlinjer för handläggningen av klagomål, anmälan om personskada och anmälan om missförhållanden enligt 24 a § LSS.

Länsstyrelsen konstaterar att det finns brister i klagomålshandläggningen gällande rutiner och återkoppling till verksamheterna. Detta bör åtgärdas.

Det är enligt Länsstyrelsens bedömning en brist att det inte finns utrymme för metodutveckling.

Länsstyrelsen anser att det är positivt att det i kommunen har skapats en grupp som arbetar med verksamhetsutveckling och kvalitetspolicy. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang hänvisa till SOSFS 2006:11 där det föreskrivs att nämnden skall inrätta ett ledningssystem för det systematiska kvalitetsarbetet för att kontinuerligt och långsiktigt utveckla och säkra verksamhetens kvalitet.

11. Personalens kompetens, handledning, arbetsledning och fortbildning

11.1 Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. (§ 6 LSS, prop. 1992/93:159)

11.2 Utbildning

Verksamhetschefen är socionom och har lång erfarenhet. De intervjuade enhetscheferna har lång erfarenhet och har gått internutbildningar, men saknar högskoleutbildning.

Enligt enhetscheferna för Spectra 2 och 3 så har personalen likartad kompetens. Vanlig utbildning är undersköterska eller mentalskötare. Enligt enhetscheferna saknas ibland personal med specialiserad kunskap inom området där de skall vara handledare. För att t ex kunna driva ett bageri så behövs personal med kunskaper inom detta område. Även i Skog-och trädgårdsgruppen behövs personal med särskild kompetens.

Vid nyrekrytering anställs personer med utbildning från barn- fritidsprogrammet, mentalskötarutbildning, GPU, PPU. Om annan personal ska anställas krävs fackliga förhandlingar.

11.3 Handledning och arbetsledning

Enhetscheferna har ingen handledning. Borås arbetar utifrån ”action – learning.” Det innebär att enhetscheferna träffar andra chefer för att diskutera och lära av varandra. Enhetscheferna skulle gärna vilja ha handledning. Verksamhetschefen har inte tidsmässiga möjligheter att ge enhetscheferna lika mycket stöd som tidigare. Tidigare hade han träffar med enhetscheferna en gång per månad. Ledningsgruppen träffas en gång varannan vecka.

Enhetscheferna för Spectra 2 och 3 har regelbundna träffar med handledarna, både varje grupp för sig (varannan vecka) och alla tillsammans en gång per månad. Däremellan är det mycket telefonkontakt. Personalen har enligt enhetscheferna möjlighet att få handledning vid behov och den kompetens som behövs kan tas in.

Två av de intervjuade personalgrupperna uppger att de får ett mycket bra stöd och tillräcklig arbetsledning från enhetschefen. En arbetsgrupp uppger att de inte alltid får det stöd de behöver. En arbetsgrupp är tveksam.

11.4 Fortbildning

Verksamhetsutvecklaren och verksamhetschefen avgör efter förslag från enhetscheferna vilken utbildning som skall ges. Det finns en budget för kompetensutveckling och individuella behov kan få styra. Enhetscheferna upplever att det blivit bättre med fortbildning sedan stabens tillkomst. Personalen i daglig verksamhet har de senaste åren fått utbildning i teckenkommunikation, verkställighetsdokumentation, ”Att åldras som utvecklingsstörd med Downs syndrom”, utbildning om Huntingtons chorea. Man har också haft fortbildning om etik och bemötande.

Möjligheterna till fortbildning har minskat uppger två av personalgrupperna. Utbudet av vidareutbildning är inte så stort och det är mycket diskussion om ekonomin och att kunskaperna måste komma till användning. En personalgrupp säger att information ges om kurser/fortbildning och att man kan begära att få gå, men ett problem är att ordna med vikarie. Föreläsningar ges för personal inom Spectra. En utbildning i dokumentation är planerad. En personalgrupp säger att det finns möjlighet till fortbildning/kurser, men att det är sämre med handledning som fungerade bättre förr.

11.5 Länsstyrelsens kommentarer/bedömning

Länsstyrelsen kan konstatera att det finns behov av kompetensutveckling både i form av fortbildning och handledning för enhetschefer och personal.

Länsstyrelsen anser att det är en brist att enhetscheferna inte har tillräckligt med tid för arbetsledning att för att besöka arbetsplatserna.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

www.o.lst.se

